

Három törösdarászfaj (*Scoliidae*) a Nagyerdő rovarvilágában

Szabó Sándor
atalanta10szsp@freemail.hu

Abstract

Three scoliid wasp species occur in Nagyerdő Forest. All three species are important pollinators of flowers during imaginal stage and parasitise beetle larvae during larval stage. Mammoth Wasp (*Megascolia flavifrons*) has experienced a significant population increase since 2005. As wasps *Scolia hirta* and *Scolia quadripunctata* parasitise larvae of *Melolontha*, *Anomala*, *Anisoplia* and *Epicometis* taxa, they are of key significance for forestry and agriculture. Therefore protection of these taxa and providing adequate breeding conditions for them are of conservation importance.

A törösdaraszok (*Scoliidae*) a Nagyerdő rovarvilágában nem túlságosan ismertek, de annál jelentősebb szerepet töltenek be. Imágóiknak számottevő szerepe van a virágos növények beporzásában. Lárvális időszakukban mint parazitoidok, fontosak egyes bogárfajok, köztük erdészeti és mezőgazdasági kártevők egyedszámának korlátozásában. Három fajuk található meg a Nagyerdőn, ezek közül is a legnagyobb és egyben a legritkább a védett, vöröskönyves óriás törösdarász (*Megascolia flavifrons*), 20-42 mm nagyságú. Ez egyben a legnagyobb európai darászfaj. Júniustól egészen július végéig repül. Aktív viráglátogató, ez az ún. érésitáplálkozás elengedhetetlen az ivarsejtek teljes kifejlődéséhez. A Nagyerdő számos pontján egyre terjedő selyemkóró (*Asclepias syriaca*), valamint az illatos jezsámen cserjék (*Philadelphus coronarius*) virágain gyakran figyelhetők meg az imágók. 2006. június 26-án az egyetemi Botanikus Kertben is megfigyeltem 3 példányt jezsámen virágon táplálkozva, majd 2007. július 08-án 2 példányt selyemkóró virágon Pallag területén láttam. Örvendetes, hogy az utóbbi tíz év időszakában ezen faj populációja feljövően van. Ezt állapította meg a 2008-as évben a Hajdúsági Tájvédelmi Körzetben DEMETER et LISZTES (2008) is. Ők Monostorpályi területén, homoki tölgyesben figyeltek meg több óriás törösdarász példányt. Ennek a darásznak végtagjai zömökek és erősek, lábaikat durva tüskeszerű szőrök fedik, ez képessé teszi őket a talajban és fapudvában való ásásra, hogy a petézni kívánó nőtények elérjék az orrszarvú bogár (*Oryctes nasicorni*) pajorját, amire fullánkjukkal megbénítva, rápetéznék. A lárvák 10 nap alatt kelnek ki, először a gazdaszervezet testnedveit szívják, később azt a kültakarója kivételével teljes egészében elfogyasztják. Kifejlődve a talajban vörösesbarna gubót szőnek és bebábozódnak, és csak a következő év tavaszán kelnek ki. A Nagyerdőn szerencsére még viszonylag elterjedt az orrszarvú bogár, biztosítva az óriás törösdarász fennmaradását. A másik gazdafaja, a szarvasbogár (*Lucanus cervus*) évtizedek óta igen ritka, gyakorlatilag alig-alig található évenként néhány példánya a Nagyerdőn. A kikelő lárvák ektoparazitaként élőködnek a bogár pajorján. Az óriás törösdarász fő elterjedési területe tőlünk délre, a Mediterráneumban van. Magyarországon elsősorban az Alföldön elterjedt, ám itt is egyre ritkább (VARGA et al. in RAKONCZAY 1989). A faj 1993 óta védelem alatt áll, természetvédelmi értéke 50.000 forint.

A Nagyerdő rovarvilágában a leggyakoribb törösdarász a sötétszárnyú törösdarász (*Scolia hirta*). Ez a faj jóval kisebb az előzőnél, nagysága mintegy 12-28 mm. Teste fekete, dúsan szőrözött. Potrohán két széles élénksárga sáv található. Az imágók június végétől szeptember közepéig találhatók, közel 3 hónapig rajzanak. Aktív viráglátogatók, az egyedek azokon is párzanak, és gyakran esős időben és éjszakára is a virágokon megpihenve maradnak.

Verőfényes napokon igen aktívak. A megtermékenyített nőstények az erdőszéli területeket, vagy parkok nagyobb tölgyfáit keresik fel petezés céljából. Főleg a legmelegebb déli órákban, hosszadalmas ingázó, imbolygó repüléssel választják ki az alkalmas helyet, majd a földre leereszkedve erős tüskés lábaikkal beássák magukat a talajba. Itt elsősorban a virágbogár (*Cetonia*, *Potosia*, *etc.*) lárvákat keresik meg a fatövi korhadékban, de cserebogárféléket (*Melolontha*, *Anoxia*, *Anomala*, *Anisoplia*, *Oxythyrea* fajokat) is parazitálhatnak. Szoros összefüggés feltételezhető például a Nagyerdőn előforduló nagy tömegű sötétszárnyú törösdarázs és a jelentősen és látványosan visszaesett *Potosia cuprea*, és méginkább a *Potosia fieberi* populáció között. Ugyanez állapítható meg a butabogár (*Pentodon idiota*), valamint a bundásbogár (*Epicometis hirta*) viszonylatában. Különösen gyakori ez a törösdarázs-faj a Hajdúbagosi Földikutya-rezervátum területén, ahol a faj erős populációinak tenyészését részint a butabogár (*Pentodon idiota*), részint a homoki cserebogár (*Anoxia pilosa*), valamint a szipoly- (*Anisoplia*) fajok állományai biztosíthatják (VARGA Z. szóbeli közlése).

A harmadik faj a törösdarázsok közül a négyfoltos törösdarázs (*Scolia quadripunctata*). Ez a legkisebb méretű faj, 10-16 mm. Gyakoriságát tekintve a Nagyerdőn ritka és szórványosan fordul elő. Az Erdőpuszták területén viszont valamivel nagyobb egyedszámban él. Lárvája az előző fajokhoz hasonlóan a *Melolontha*, *Anisoplia*, *Cetonia* lárvaikat parazitálja (GYÓRFI 1957). A nőstény darázs földbe ássa magát, megbénítja a gazdaszervezet lárvját, ezután egy mélyebben elhelyezkedő kamrát alakít ki, ahova az áldozatát és azon levő lerakott tojásait helyezi el (MÓCZÁR 1990). A lárva 10 nap alatt kelnek ki, először a testnedveket szívják ki, később már csak a gazdaállat üres kültakarója marad meg. A Nagyerdőn 2011. július 8-án figyeltem meg egy nőstény példányt a Botanikus Kert területén, *Tagetes* virágon táplálkozva.

A Nagyerdő élővilága, beleértve a Botanikus Kertet is (itt a nagy mennyiségben és fajszámban termesztett növényfajok virágaival, mintegy tudatosan támogatják a felsorolt törösdarázs fajokat), ahol a törösdarázsokkal kapcsolatos megfigyelések történtek, még számos értéket rejt magában. Ezek az élőhely szigetek dacolnak az ember egyre szembetűnőbb terjeszkedésével. Remélhetőleg még sokáig megtartják értékeiket a jövő nemzedék számára.

IRODALOM

- GYÓRFI, I. 1957. Erdészeti rovartan. Akadémiai, Budapest.
- MÓCZÁR, L. 1990. Rovarkalauz. Gondolat, Budapest, 260 pp
- VARGA, Z., KASZAB, Z., PAPP, J. 1989. Rovarak–Insecta. In.: RAKONCZAY, Z. (szerk.): Vörös Könyv. A Magyarországon kipusztult és veszélyeztetett növény- és állatfajok: 178-262. Akadémiai, Budapest